

Gjeldsinformasjonsloven

Norske myndigheter har uttrykt bekymring over veksten i forbrukslån. I april 2017 lanserte derfor regjeringen det som omtales som «en kraftfull pakke av tiltak som skal sørge for at markedet fungerer bedre». Gjeldsinformasjonsloven var en del av denne pakken. Denne loven trådte i kraft 1. november 2017.

Analysesjef
Are Jansrud
Finans Norge

Den samlede pakken av tiltak som regjeringen lanserte 4. april, omfattet forskriften om fakturering av kredittkort, forskrift om markedsføring av kreditt og gjeldsinformasjonsloven. I tillegg kom Finanstilsynet med retningslinjer for forsvarlig utlånspraksis for forbrukslån. Finans Norge hadde fra før av lansert en egen bransjenorm for markedsføring av kredittkort og forbrukslån.

I forbindelse med lanseringen av lovforslaget uttalte forbrukerminister Solveig Horne:

– Vi er bekymret over utviklingen i forbruksgjeld. Særlig er det mange unge mennesker som står i fare for å havne i luksusfellen, på grunn av alt for høy gjeldsbyrde. Gjennom den nye gjeldsinformasjonsloven åpner vi nå for en løsning som bidrar til at banker og andre finansforetak kan foreta mer korrekte kredittvurderinger, slik at forbrukslån og annen kreditt ikke gis til personer som kan få problemer med tilbakebetalingen.

Gjeldsinformasjonsloven

Informasjon om all gjeld vil ikke bli gjort tilgjengelig som følge av den nye loven. Loven begrenser dette til gjeld som ikke er sikret med pant i formuesgode eid av låntager selv. Det medfører at loven i utgangspunktet kun omfatter såkalt usikret gjeld. Slik dette er definert, vil også informasjon om gjeld sikret utelukkende med pant i tredjeparts formuesgode være omfattet av lovens virkeområde. Loven inneholder dessuten en hjemmel for departementet til å utvide virkeområdet til all gjeld. Denne

I Finanstilsynets retningslinjer for forsvarlig utlånspraksis for forbrukslån heter det at «Gjeldsopplysninger bør alltid sjekkes mot gjeldsregister».

forskriftshjemmelen er dog foreløpig ikke tatt i bruk.

Hvem kan kreve å få utlevert gjeldsinformasjon?

Gjeldsinformasjon representerer sensitive opplysninger om enkeltpersoners økonomiske forhold og gjeldsinformasjon kan derfor ikke være fritt tilgjengelig for alle og enhver. Formålet med gjeldsinformasjonsloven er å legge til rette for en korrekt kredittvurdering. Tilgangen til gjeldsinformasjon er derfor begrenset til følgende tilfeller:

- finansforetak, Husbanken og Statens pensjonskasse, når disse skal foreta kredittvurdering i forbindelse med en konkret kredittsøknad eller søknad om endring av vilkår på en løpende kreditt, samt i forbindelse med kontroll ved utbetaling av innvilget kreditt
- kommuner, i forbindelse med behandling av søknad om startlån eller søknad om endring av vilkår for innvilget startlån, og
- kredittopplysningsforetak, når disse etter forespørsel fra kredittyttere som nevnt i bokstav a og b skal foreta kredittvurdering, eller når disse skal utarbeide kredittscore etter forespørsel fra noen som har saklig behov for å innhente kredittopplysninger

Gjeldsopplysninger som er nødvendige for utarbeidelse av kredittscoremodeller, kan dessuten utleveres til finansforetak og kredittopplysningsforetak.

Norges Bank, Finanstilsynet og Statistisk sentralbyrå kan kreve utlevert gjeldsopplysninger for analyse-, overvåknings- og statistikkformål. Annen offentlig myndighet kan få utlevert gjeldsopplysninger når det er særskilt hjemmel for det. Gjeldsopplysninger kan dessuten utleveres til forskningsformål. Den enkelte låntager kan selsvagt kreve å få tilgang til informasjon om egen gjeld.

Gjeldsinformasjonsforetakene

Loven legger opp til at gjeldsinformasjon skal gjøres tilgjengelig via private gjeldsinformasjonsforetak. Det å etablere og drive et slikt foretak krever tillatelse fra Barne- og likestillingsdepartementet. Finanstilsynet vil føre tilsyn med driften av disse foretakene. Et gjeldsinformasjonsforetak må enten være et aksjeselskap eller et allmennaksjeselskap. Foretaket kan kun drive virksomhet som gjelder tilgjengeliggjøring av gjeldsinformasjon og annen virksomhet som står i naturlig sammenheng med dette.

Loven stiller egnethetskrav til eiere, styremedlemmer og daglig leder i gjeldsinformasjonsforetak. Videre stiller loven krav til internkontroll og datasikkerhet. Foretaket må dokumentere evne til sikker, ordnet og effektiv utlevering og eventuell registrering av gjeldsopplysninger.

Forskriften, se omtale nedenfor, stiller ytterligere detaljkrav til internkontrollen hos et gjeldsinformasjonsforetak. For det første

skal ansatte og andre som utfører tjenester for gjeldsinformasjonsforetaket som hovedregel ikke ha tilgang til gjeldsinformasjon som inkluderer personnummer. Gjeldsinformasjonsforetakene skal sikre nødvendig konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet for deres tjenester. Gjeldende nasjonale og internasjonalt anerkjente standarder på IT-området skal følges. Gjeldsinformasjonsforetakene skal også oppfylle bestemmelsene i IKT-forskriften.

Teknologinøytral lov

Gjeldsinformasjon kan gjøres tilgjengelig på ulike måter og med bruk av ulike teknologier; i fremtiden også gjennom teknologi som pr. dato ikke er kjent. Lovgiver har derfor lagt vekt på å gjøre loven teknologinøytral slik at lovens bokstav ikke skal fungere begrensende i forhold til å kunne velge de sikreste og mest effektive løsningene.

Forskriften om virksomhet etter gjeldsinformasjonsloven

I tilknytning til loven har Barne- og likestillingsdepartementet fastsatt en forskrift som regulerer ytterligere detaljer.

Hvilke konkrete opplysninger skal gjøres tilgjengelig?

Forskriften fastslår at gjeldsopplysninger skal inneholde informasjon om følgende forhold:

- for nedbetalingslån: opprinnelig lånebeløp, saldo, nedbetalingstid, effektiv rente og navn på kredittyster,
- for rammekreditt: kredittgrense, rentebærende og ikke-rentebærende saldo, effektiv rente og navn på kredittyster, og
- for faktureringskort: rentebærende og ikke-rentebærende saldo og navn på kredittyster.

Kredittysters navn skal dog bare være tilgjengelig for låntager selv. Saldo er definert som hovedkrav, renter og omkostninger.

Begrensninger

Forskriften setter visse begrensninger på adgangen til utlevering og anvendelse av gjeldsopplysninger. For det første kan gjeldsopplysninger kun benyttes til de formålene som er bestemt i gjeldsinformasjonslovens §12, jf. ovenfor. Opplysningene kan videre ikke brukes til markedsføring eller lignende.

Forskriften slår dessuten fast at gjeldsopplysninger som utleveres fra gjeldsinformasjonsforetak til finansforetak og kredittopplysningsforetak til bruk ved utarbeidelse av kredittscoremodeller bare kan

omfatte gjeldsopplysninger om det enkelte foretakets eksisterende lånekunder. For kredittopplysningsforetak gjelder dette lånekunder hos finansforetak som kredittopplysningsforetaket har avtale med om utarbeidelse av kredittscoremodeller.

Utlevering og tilgjengeliggjøring av gjeldsinformasjon

Finansforetakene må tilpasse sine systemer slik at gjeldsopplysninger blir tilgjengeliggjort for gjeldsinformasjonsforetak på en effektiv og hensiktsmessig måte i henhold til gjeldsinformasjonsforetakets spesifikasjoner. Departementet kan imidlertid fastsette en felles teknisk standard.

Etter at et nedbetalingslån er registrert i finansforetakets reskontrosystem, en rammekreditt er gjort tilgjengelig for kunden eller det er registrert en saldo på et faktureringskort, skal finansforetaket uten ugrunnet opphold gjøre gjeldsopplysningene tilgjengelige for gjeldsinformasjonsforetak. Endringer i gjeldsopplysningene skal også gjøres tilgjengelige uten ugrunnet opphold.

Varsling og krav om retting av opplysninger

Gjeldsinformasjonsforetak skal sende varsel eller gjenpartsbrief til den som opplysningen gjelder ved utlevering av gjeldsopplysninger. Krav om retting av mangelfulle eller feilaktige personopplysninger skal sendes til finansforetaket som har tilgjengeliggjort opplysningen for gjeldsinformasjonsforetaket. Dersom feilen ikke har oppstått i finansforetaket som har mottatt kravet om retting, skal finansforetaket videreformidle kravet til riktig instans, slik at feilen kan rettes der den har oppstått.

Hva skjer nå?

Nå som loven er i kraft, kan aktører som ønsker å etablere og drive et gjeldsinformasjonsforetak søke om tillatelse fra Barne- og likestillingsdepartementet. Når en eller flere aktører har fått tildelt tillatelse og deres tekniske løsninger er tilgjengelige, vil alle finansforetak måtte rapportere eller gjøre tilgjengelig relevant gjeldsinformasjon om egne kunder. Det må også forventes at finansforetakene da vil gjøre oppslag i gjeldsinformasjon til en standardisert del av sine kredittvurderingsprosesser. For eksempel heter det i Finanstilsynets retningslinjer for forsvarlig utlånspraksis for forbrukslån at «*Gjeldsopplysninger bør alltid sjekkes mot gjeldsregister*».